

*Милица Шљиванчанин**
*Самостални истраживач, Београд***

ОД ГЕОПОЛИТИЧКИХ КА АСТРОПОЛИТИЧКИМ ТЕНЗИЈАМА: КАКО ЗАОШТРАВАЊЕ ОДНОСА ОБЛИКУЈЕ СВЕМИРСКЕ СТРАТЕГИЈЕ САД, РУСИЈЕ И КИНЕ?

Сажетак

Рад анализира трансформацију свемира из научно-истраживачког домена у простор интензивног геополитичког надметања водећих светских сила. Циљ рада је да утврди на који начин појачане геополитичке тензије у периоду од 2014. до 2024. године утичу на редефинисање свемирских стратегија Сједињених Америчких Држава, Руске Федерације и Народне Републике Кине. Кроз компаративну анализу свемирских стратегија наведених држава, рад одговара на питање како се свемир претвара у арену у којој се преплићу и надмећу технолошки напредак, војна моћ и идеолошки утицај. Истраживање се заснива на комбинацији геополитичког и астрополитичког теоријског оквира, уз примену

* Имејл адреса: sljivancaninvmilica@gmail.com;
ORCID: 0009-0002-5194-9585.

** Докторанд на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

реалистичке парадигме међународних односа и тројног методолошког приступа који обухвата компаративну анализу, анализу садржаја званичних стратешких докумената и теоријско-интерпретативну анализу. Посебна пажња посвећена је истраживању начина на који технологије за истраживање свемира постају инструменти меке и тврде моћи, док се граница између њихове цивилне и војне употребе постепено брише. Резултати рада показују да, иако Сједињене Државе и даље задржавају доминантну позицију захваљујући дугогодишњим улагањима и институционалној инфраструктури, растуће амбиције Кине и покушаји Русије да ревитализују своје свемирске програме наговештавају процес мултиполаризације свемира. Закључно, свемир се појављује као један од кључних простора будућих геополитичких сукоба, али и као полигон за редефинисање међународних односа и безбедносних парадигми у 21. веку.

Кључне речи: геополитика, астрополитика, реализам, Сад, Русија, Кина, стратегије, милитаризација свемира, глобални односи

УВОД

Период од 2014. до 2024. године обележен је значајним интензивирањем геополитичких тензија између Сједињених Америчких Држава (у даљем тексту САД), Руске Федерације (у даљем тексту Русија) и Народне Републике Кине (у даљем тексту Кина), које су се прелиле на простор свемира, чинећи да се трансформише у арену стратешког надметања великих сила. Док је током Хладног рата свемир представљао поље симболичког ривалства али и ограничене сарадње (Stojanović

2021, 433–454), после 2014. дошло је до смањивања или чак обустављања заједничких пројеката, као што је сарадња на Међународној свемирској станици (*International Space Station, ISS*), што је довело до убрзаног развоја националних капацитета и паралелних програма истраживања и експлоатације свемира (Marshall, n.d.).

Нови међународни контекст карактеришу вишеструки процеси: (1) стратешко померање ка мултиполарности, при чему свемир постаје индикатор прерасподеле глобалне моћи (Agora et al. 2025); (2) фрагментација институционалног оквира и неуспех да се успостави глобални режим контроле наоружања у свемиру (Camargo and de Souza 2025); и (3) убрзана милитаризација и комерцијализација орбиталног простора, где свака савремена криза добија и „свемирску димензију” (Ghauri 2024).

У таквом контексту, политика САД комбинује елементе селективне сарадње и стратешког позиционирања. Кроз Артемис споразуме (*Artemis Accords*) промовише се сарадња ограничена на савезнике и партнере који прихватају америчке нормативе и техничке стандарде, док се истовремено јача улога приватног сектора (нпр. *SpaceX, Blue Origin, Rocket Lab*) у функцији очувања америчке технолошке предности. Паралелно, свемир је институционализован као ратни домен оснивањем Свемирских снага САД (*U.S. Space Force, USSF*) (Ghauri 2024). Насупрот томе, Русија, суочена са санкцијама и технолошким ограничењима, тежи да очува стратешку релевантност кроз милитаризовани приступ свемиру и развој партнерства са Кином, које све више има карактер обуздавања САД и њених партнера, а не истинске сарадње засноване на међусобном поверењу (Gabrichidze 2024). Кина свемир види као кључни елемент глобалног успона, комбинујући самосталне пројекте (*Tiangong, BeiDou*) и „свемирску дипломатију” у оквиру иницијативе Појас и пут (*Belt and Road Initiative, BRI*) (Camargo and de Souza 2025, 247–248).

Овакве тенденције указују да свемир постаје „загушен, оспораван и склон конфликту” (Agora Strategy 2025), при чему технолошки напредак у капацитетима са двоструком наменом и одсуство правно обавезујућих режима стварају нову безбедносну дилему. Компаративна анализа свемирских стратегија САД, Русије и Кине рефлектује логику реалистичког тумачења међународних односа, где државе, у условима анархије, настоје да увећавају моћ и смање зависност од других актера. Према основним претпоставкама реализма, анархија међународног система, односно одсуство врховне власти, узрокује општу конкуренцију и често борбу за опстанак. У том смислу, државе се пре свега ослањају на сопствене капацитете и настоје да их увећају, посебно у домену безбедности (попут наоружања, војне технологије, бројности оружаних снага), како би повећале своје шансе за преживљавање. Према реалистима, повећање моћи представља једини начин да се обезбеде сигурност и опстанак, због чега је ривалство опште стање међународних односа. Из тога произлази тврдња да државе следе искључиво сопствене интересе и да у сваком облику потенцијалне сарадње настоје да остваре искључиво сопствену корист, односно да им је крајњи циљ повећање сопствене безбедности (Mearsheimer 2023).

Циљ рада је да опише на који начин су геополитичке тензије између 2014. и 2024. године утицале на редефинисање свемирских стратегија великих сила. Истраживачко питање гласи: како су се промене у глобалној безбедносној динамици одразиле на свемирске програме САД, Русије и Кине? Полази се од претпоставке да је појачавање геополитичких тензија између САД, Русије и Кине у периоду 2014–2024. године довело до преливања ривалитета и стратешког надметања у свемир, при чему свака од држава развија сопствене капацитете, комбинује војне и цивилне стратегије и користи свемир као простор очувања или проширења глобалног утицаја. Иако САД и даље задржавају доминантну позицију захваљујући дугогодишњим улагањима, технолошкој супериорности и

институционалној инфраструктури, растуће амбиције Кине и покушаји Русије да ревитализују своје свемирске програме наговештавају крај униполарног момента и прелазак ка пост-униполарном, односно мултиполарном свемирском поретку. У том контексту, свемир се све јасније појављује као једно од кључних поља будућих геополитичких сукоба, али истовремено и полигон за редефинисање међународних односа у 21. веку.

Теоријски оквир овог рада обухвата комбинацију геополитике, астрополитике и теоријског оквира реалистичке парадигме у међународним односима. Методолошки, истраживање се заснива на компаративној анализи стратегија САД, Русије и Кине, са фокусом на начин на који се у њиховим свемирским политикама манифестују елементи милитаризације, међународне сарадње и развоја самосталних капацитета. Прикупљање и обрада података обухвата анализу садржаја званичних докумената, војних стратегија, стратегија одбране и безбедности, али и релевантну академску литературу, стручне анализе, и вести са релевантних дигиталних портала.

Рад је структуриран у четири поглавља. У првом делу биће изложен теоријски оквир, са фокусом на однос астрополитике, геополитике и реалистичке парадигме међународних односа, који ће омогућити анализу свемира као простора стратешког надметања. Други део даје преглед геополитичког контекста након 2014. године, са нагласком на догађаје попут Украјинске кризе, заоштравања односа између великих сила и њиховог одраза на међународну сарадњу у свемиру. Трећи део анализира промене у свемирским стратегијама САД, Русије и Кине, кроз компаративни приступ, идентификујући кључне димензије – развој самосталних капацитета, милитаризацију и стварање нових савеза. Рад се завршава закључком, у којем се сумирају налази и разматрају импликације по глобални поредак и перспективе будуће сарадње и ривалства у свемиру.

ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

Истраживања свемира из историјске перспективе почела су релативно скоро, а спектар активности у овој области се значајно шири развојем науке и технологије, што је довело до појаве нових приступа и разумевања у науци о међународним односима. Напредак у свемирским истраживањима има непосредан утицај на теорију међународних односа, јер су водеће светске силе прве учествовале у свемирској трци, те постале пионири истраживања. Природни ток ствари диктирао је да у проучавању међународних односа и безбедности, управо из ових разлога, буде развијена посебна област која проучава односе међу државама у контексту ширења њихових унутрашњих и међународних политичких интереса према свемиру – астрополитика.

Теоријске перспективе астрополитике и геополитике омогућавају свеобухватно разумевање сложених динамика свемирских активности, и као такве представљају теоријске поставке на којима ово истраживање почива. Оне наглашавају стратешке, економске и безбедносне мотиве националних свемирских програма, као и потенцијал за сукобе и међународну сарадњу. Зато је неопходно објаснити и однос између геополитике и астрополитике. Наиме, важан део науке о међународним односима чини геополитика, која се бави односима актера унутар ограниченог географског подручја, што укључује границе планете Земље. Међутим, успон великих сила у свемиру превазилази физичка ограничења глобуса, због чега је и наука о међународним односима морала да их превазиђе. На тај начин створена је нова истраживачка област, фокусирана на међународне односе и безбедност у свемиру – астрополитика. Најранији истраживачи у овој области утврдили су да се концепти и парадигме међународних односа са Земље преносе на односе у свемиру. Тако су прваци астрополитике закључили да се концепти анархије, ривалства, сарадње и баланса моћи

примењују и ван физичких граница планете (Dolman 2002, 50).

Термини астрополитика и астрополитички односи у теорији међународних односа постају релевантни тек у почетку 21. века. Астрополитика, по својој природи, проширује геополитичке теорије у домен свемира, истражујући стратешке импликације активности као што су лансирање сателита, истраживање свемира и милитаризација орбиталног простора. За разлику од геополитике, која се фокусира на улогу географије у обликовању односа и стратешке и безбедносне динамике између актера међународних односа, астрополитика разматра стратешке импликације свемирских активности, укључујући лансирање сателита, истраживање свемира и милитаризацију свемира (Ajzenhamer 2021, 542–543). Идеја геополитике је да се понашање држава у међународном систему може објаснити анализом географије и географских карактеристика. Међу пионирима развоја геополитике и геополитичке мисли био је Халфорд Макиндер (*Halford Mackinder*), који је утврдио да географски изглед простора, удаљеност и положај на глобалној мапи значајно одређују моћ и потенцијал држава које се тамо налазе (Mackinder 1904, 422). Пре њега, сличан приступ развио је Алфред Тајер Махан (*Alfred Thayer Mahan*), који је тврдио да близина мора и доминација над морима значајно одређују снагу и позицију држава у међународном систему (Mahan 1987). Током времена развили су се различити приступи геополитици, при чему је посебан акценат био на географском положају држава као кључном фактору за стицање моћи и хегемоније у региону или свету. Мекиндер је у својој теорији Хартленда (*Heartland*) тврдио да државе које контролишу средиште Евроазије доминирају светом (Mackinder 1904, 426), док је Спајкман (*Spykman*) у 20. веку истакао значај Римленда (*Rimland*), обода Евроазије отвореног према морима, сматрајући да контрола над тим простором доноси глобалну превласт (Spykman 1942, 184).

Након завршетка Хладног рата, дошло је до појаве критичке геополитике, која преиспитује начине на које дискурс моћи, идентитета и простора утиче на формулисање спољнополитичких стратегија. Критичка геополитика се разликује од традиционалне геополитике по томе што проблематизује постојеће структуре моћи и знања, анализира како културне и политичке претпоставке обликују геополитичке наративе, и истовремено открива сложености глобалног политичког живота које традиционална геополитика често занемарује. Она обухвата формалну, практичну, популарну и структурну димензију геополитике, истражујући како медији, политика и друштвене представе обликују перцепцију простора, сигурности и глобалних односа, те наглашава значај критичке рефлексije и демократизације дебате о моћи и геополитици (Tuathail 1999). Критичка геополитика додатно наглашава да се геополитички простори и моћ не посматрају само кроз објективне структуре и ресурсе, већ и кроз субјективне перцепције, друштвене праксе и интерпретације актера, чиме допуњује критичке и геоекономске приступе у анализи савремених међународних односа. Тиме се критичка перспектива показује корисном и за разумевање локалних и регионалних динамика, као и за интерпретацију нових глобалних изазова, попут климатских промена, технолошких трансформација и мултилатералних односа моћи (Fard 2021, 26).

Поред тога, глобализација и технолошки развој довели су до формирања геоекономске и техно-геополитичке перспективе, које истичу да моћ држава у савременом међународном поретку зависи не само од територијалне контроле, већ и од контроле над технолошким ресурсима, информационим мрежама и глобалним токовима капитала. Техно-геополитика проучава савремене међународне односе кроз призму технолошког и финансијско-технолошког надметања, при чему посебно анализира интеракцију моћи и технологије између држава, као што су САД и Кина. Овај приступ истражује како технолошки развој,

дигитална инфраструктура, сајбер безбедност и нови облици шпијунаже обликују спољнополитичке стратегије и глобалне геополитичке односе. Техно-геополитика наглашава да контрола над кључним технолошким ресурсима и информационим мрежама постаје централни инструмент државне моћи у савременом међународном поретку (Wong 2021).

Савремени приступи, попут економско-комерцијалне геополитике, наглашавају значај економских инструмената, трговинских односа и инфраструктурних пројеката као средстава геополитичког утицаја. Овај приступ полази од тога да државе, иако делују у глобализованом економском систему, и даље следе „логику сукоба” карактеристичну за класичну геополитику, само што је сада примењују кроз средства трговине, инвестиција и технолошке конкуренције. Према Лутваку (*Luttwak*), геоекономија представља „логику рата изражену граматиком трговине”, где државе користе економске механизме, попут субвенција, инфраструктурних улагања или регулација, да би оствариле релативне предности и очувале свој стратешки положај у међународном систему (*Luttwak 1990*).

У том контексту развија се и астрополитика, тј. нова димензија геополитике која проширује анализу са копна, мора и ваздуха на орбитални и ванорбитални простор. Астрополитика се, по узору на класичне геополитичке поставке, бави контролом над свемирским линијама комуникације и стратешким тачкама у орбити, попут Лагранжеових тачака и ниске Земљине орбите, које се у савременим расправама сматрају кључним за пројекцију моћи и глобалну доминацију (*Dolman 2002, 34*). Тиме геополитика, кроз астрополитички оквир, прелази из чисто територијалног у планетарни и посттериторијални концепт моћи, чиме се отвара ново поље теоријског мишљења у 21. веку. Док су ране геополитичке теорије пратиле домет војне моћи и стратешке позиције држава, од старовековних концепата познатог света, преко периода географских открића, па све

до идеја Хартленда и Римленда, свемир уводи потпуно нову димензију где класичне географске детерминанте више не важе и где се стварају нове геоекономске одлике. У контексту свемира, геоекономија се развија у правцу разумевања економског надметања држава у приступу и експлоатацији свемирских ресурса, попут енергетских резерви и ретких минерала на Месецу или астероидима. Тиме свемирски простор прелази у домен стратешког економског простора у којем државе настоје да обезбеде дугорочне економске предности, технолошку доминацију и политички утицај (Šekarić 2021, 458).

ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ АСТРОПОЛИТИКЕ

Ране фазе свемирске трке 1950-их и 1960-их, међународни систем диктирао је доминацију две силе, САД и СССР-а, али касније, са растућом сарадњом у свемирским питањима, појавила се потреба да се објасни интеракција и динамика ових геополитичких ривала, што показује како савремена геополитика мора да интегрише нове, посттериторијалне оквире моћи и стратегије. Ово је управо узроковало развој астрополитике као посебног дела дисциплине међународних односа. Термин је широко популаризовао Еверет Долман (*Everett C. Dolman*) и његова књига Астрополитика: Класична геополитика у свемирском добу (*Astropolitik: Classical Geopolitics in the Space Age*, 2002). Астрополитика, како је схвата Долман, црпи карактеристике геополитичког приступа, а он пише о свемиру слично као што геополитички теоретичари посматрају море. Према Долману, неизбежно је да ће свемир постати позорница за стратешке ривалитете и сукобе, што је показано као посебно значајно развојем комуникационих технологија и нових открића (Dolman 2002, 39).

Из овога се може закључити да Долман посматра универзум кроз призму реалистичког погледа на анархију његове структуре. Зато астрополитика, у овом контексту,

проширује традиционалне концепте геополитичке теорије на област изван Земље, бавећи се начинима на које актери међународних односа, у првом реду државе, делују у свемиру. Укореењена у ширем оквиру теорије међународних односа, астрополитика проучава динамику моћи, стратешке интересе и безбедносне аспекте унутар свемирског домена. У Долмановом приступу, први пут се у науци међународних односа посвећује посебна пажња концептима као што су лансирне станице, Земљина орбита, свемирске области и слично. Према Долмановом схватању, онај ко се стратешки доминантно позиционира у свемиру неизбежно ће имати и геополитичку доминацију на Земљи. У том смислу, ривалитет у свемиру имплицира ривалитет на Земљи и обрнуто, јер је, из перспективе астрополитике, контрола над најбољим лансирним локацијама кључна. Долман, ослањајући се на реалистички песимизам у погледу сукоба и могућности мира или неутралности, закључује да је неизбежно да ће свемир постати зона напетости и да не може остати неутралан простор (58).

Иако је значајан део односа у свемиру био обележен заједничком сарадњом на низу пројеката, посебно након Хладног рата, поједини аутори исправно описују пространство космоса као продужетак глобалне арене, тако да се развојем технологија претвара у међународни свемир у којем се одвијају динамика сарадње и ривалства и сукоби великих сила (Когаћ 2021, 514). У том смислу, темељни принципи геополитике могу се применити и на свемир. Геометријска основа астрополитике претпоставља да јединствене карактеристике свемира значајно утичу на односе између држава. „Географија” свемира ствара прилике и ограничења за деловање држава и других субјеката, чиме утиче на међународне односе, на исти начин на који географија Земље одређује ток деловања и стратегију држава (Корања 2021, 403). Астрополитика се ослања на проучавање карактеристика свемирског окружења како би се разумеле прилике и ограничења са којима се државе суочавају. Стога

је основно питање астрополитике: шта чини „географију” свемира (405). Долман истиче да се основно геополитичко разумевање света може пренети на проучавање свемира, посебно у погледу понашања држава у њему и да је у свемиру могуће одредити географске оријентире, слично онима на Земљи (Dolman 2002, 408). Међутим, да би се то постигло, потребно је фиктивно ограничити простор, што је имало смисла у ери када домет великих сила и технологија није био значајно удаљен од Земљине атмосфере; данас ограничења те врсте практично не постоје. Поред тога, могућности које пружа свемир и његова пространства имају потенцијал да значајно промене политички и економски живот на Земљи. Спроводи се низ студија које имају за циљ тестирање потенцијала експлоатације ресурса на другим небеским телима, што би у будућности фундаментално променило економију и међународну економију (Dolman 1999, 84). У свом раду, Долман класификује тренутно коришћене регионе свемира у четири области: 1) Земља (или *Terra*); 2) Земљин простор (до геостационарне орбите); 3) Лунарни простор (од геостационарне орбите до непосредно изван лунарне орбите); и 4) Соларни простор (изван лунарне орбите). Без обзира на ове поделе, контрола Земље остаје примарни циљ било које свемирске операције. Ова класификација омогућава Долману да примени теорију Хартленда у домену свемира (Dolman 2002, 86).

Иако се овај рад ослања на Долманов приступ, важно је напоменути да његова концепција није остала без критика. Као аутор који полази из реалистичке традиције и ослања се на аналогije класичне геополитике, Долман посматра свемир као нову стратешку „висинску тачку” чија контрола омогућава доминацију над Земљом. Лаптон (*Lupton*) објашњава да се теорија о узвишеном терену, односно висинској тачки, у свемирском ратовању ослања на класичну војну идеју о контроли узвишеног терена, само у свемиру. Пошто се свемир налази „изнад” Земље и нуди глобални домет, доминација у свемиру може се претворити у стратешку доминацију на

Земљи. Међутим, Лаптон наглашава да свемир није само веће брдо, јер орбитална механика и технолошке рањивости компликују аналогiju (Lupton 1998, 21). Натали Борман (*Natalie Bormann*) и Мајкл Шиан (*Michael Sheehan*) критикују такав приступ због његовог реалистичког и милитарно-детерминистичког карактера, у којем се свемир третира као продужетак земаљских геополитичких ривалстава. Они сматрају да Долманов поглед репродукује хладноратовске обрасце моћи и сукоба, пројектујући логику контроле и хегемоније у ванземаљски простор. Насупрот томе, ово двоје аутора заговарају критичко и интердисциплинарно промишљање свемира као политичког и дискурзивног простора који отвара нова питања о суверенитету, етици и глобалности (Bormann and Sheehan 2009).

Алтернативни приступи, попут критичке астрополитике, указују на потребу да се свемир разуме и као глобално заједничко добро (*global commons*), што значи да се свемир посматра као заједнички домен који припада целом човечанству, а не било којој појединачној држави. Ниједна земља нема суверено власништво над њим, а његово коришћење требало би да користи међународној заједници у целини, анеискључиво као поље пројекције моћи појединачних великих сила. У том смислу Критичка астрополитика, надовезујући се на традицију критичке геополитике (видети Tuathail 1999), преиспитује основне претпоставке Долманове астрополитике и указује на њен империјални карактер. За разлику од Долмановог реалистичког приступа, критичка астрополитика истиче да таква визија репродукује логику моћи, доминације и колонијалног дискурса. Аутори попут Хејверкрофта (*Jonathan Havercroft*) и Дувала (*Raymond Duvall*) упозоравају да Долманов концепт „бенигне хегемоније” заправо прикрива пројекцију америчког империјализма у свемиру, чиме се угрожавају принципи суверенитета и једнакости међу државама. Критичка астрополитика стога настоји да прикаже како дискурси моћи и геопросторне репрезентације обликују перцепцију свемира као политичког

простора, истовремено отварајући питање етике, глобалне одговорности и деконструкције хегемонијских наратива (Havercroft and Duvall 2009).

Узимајући у обзир ове аргументе, Долманов рад представља полазну тачку овог истраживања, јер омогућава фокус на повратак класичне геополитике и анализу геополитичких тензија у савременом међународном систему, при чему свемир постаје нова арена стратешког надметања.¹ Истовремено, критички и интердисциплинарни приступи пружају нужан контекст и упозоравају на ограничења чистог реалистичког погледа, омогућавајући истраживачу да сагледа како комбинација историјских геополитичких парадигми и савремених технолошко-стратешких фактора обликује понашање САД, Русије и Кине у периоду од 2014. до 2024. године. На тај начин теоријски оквир, са Долманом у центру, пружа чврсту основу за анализу савремених свемирских стратегија кроз призму моћи, интереса и безбедносних изазова у орбиталном простору.

¹ Као допуна перспективи која је комбиновала астрополитику, геополитику и класични реализам, Бохумил Добош (*Bohumil Doboš*) у свом раду (Doboš 2020) истиче да би комплементарни приступи могли потпуније објаснити сложене односе сукоба и сарадње у свемиру, а у њих спадају: критичка астрополитика, анти-астрополитика, нормативне и етичке анализе међународних односа у свемиру, као и радови који посматрају свемир кроз призму техничких, економских и институционалних ограничења (npr. Wang, Moltz, Johnson-Freese, Al-Rodhan, Doboš). Ови приступи наглашавају значај моралних и политичких импликација, могућности глобалне сарадње, спречавања милитаризације и укључивања нових актера – државних и недржавних – у свемирске активности. Они представљају неопходну надоградњу Долманове класичне геополитике како би се сагледала сложеност сукоба и сарадње у свемиру, укључујући питања контроле ресурса, одрживости свемирских операција, права и безбедности, што класични геополитички оквир сам по себи не обухвата у потпуности.

ГЕОПОЛИТИЧКИ КОНТЕКСТ НАКОН 2014. ГОДИНЕ

Период након 2014. године представља прекретницу у међународним односима, јер су догађаји попут анексије Крима и украјинске кризе довели до дубоког нарушавања поверења између САД и Русије, уз паралелни успон Кине као трећег стратешког центра моћи. Ове промене значајно су се одразиле на свемирску политику, трансформишући свемир из простора међународне сарадње у поље стратешког надметања. Прекинута или ограничена сарадња између Запада и Русије, посебно у оквиру пројеката као што је Међународна свемирска станица, убрзала је развој самосталних и паралелних свемирских програма. Истовремено, формирање америчких Свемирских снага (*U.S. Space Force*) 2019. године и кинеских Стратешких снага подршке (*Strategic Support Force*) 2015. институционализовало је свемир као војно-стратешки домен (Ali, Mu, and Yaqub 2025).

У том контексту, САД настоје да очувају технолошку и војну доминацију кроз комбинацију државних и приватних актера (*NASA, SpaceX, Blue Origin*), док Кина свемир све више види као кључни елемент свог глобалног успона, ослањајући се на националне пројекте попут свемирске станице *Tiangong* и навигационог система *BeiDou*. Русија, суочена са санкцијама и губитком западних партнера, јача сарадњу са Кином у војно-технолошкој и свемирској сфери, покушавајући да задржи стратешку релевантност кроз развој анти-сателитских система и модернизацију програма Роскосмоса. Иако та сарадња има прагматичан карактер, она указује на формирање противтеже америчком утицају у свемиру (The Simons Foundation 2019).

Свемир је тако постао продужетак геополитичких ривалстава на Земљи. Ривалитет између три силе огледа се у настојању да се обезбеди приступ кључним орбитама, контролише развој технологија двоструке намене и успоставе нормe које одговарају њиховим интересима. Одсуство нових мултилатералних механизма контроле наоружања у свемиру

додатно појачава безбедносну дилему, док се међународно право све теже прилагођава брзим технолошким променама. У периоду 2014–2024. свемирска политика постаје огледало ширег процеса мултиполаризације међународног система: САД настоје да очувају хегемонију, Кина тежи паритету и симболичкој равнотежи моћи, док Русија покушава да задржи статус велике силе кроз војну димензију свемирских активности. Тиме свемир, некада перципиран као простор глобалне сарадње, постаје кључна димензија новог геополитичког надметања између водећих светских сила (Gopinath et al. 2025).

САД, РУСИЈА И КИНА: ПРОМЕНЕ У СВЕМИРСКИМ СТРАТЕГИЈАМА

Иако је током Хладног рата милитаризација свемира била релативно ограничена и углавном подржавала стабилност стратешког баланса између супервелесила, почетак 21. века и убрзани технолошки напредак омогућили су значајне промене у перцепцији свемира као потенцијалног бојишта. Историја деловања држава у свемиру показује да је милитаризација увек постојала, али да се до краја 20. века задржавала на нивоу подршке за навигационе, комуникационе и извиђачке системе, без директног оружаног ангажовања у свемиру. Споразуми попут Уговора о свемиру из 1967. године забрањивали су постављање оружја за масовно уништење у свемиру, али нису регулисали конвенционална оружја, што је оставило простор за будуће реинтерпретације и развој. Улазак у 21. век донео је промене у концепту војне примене свемира. САД су формализовале овај приступ кроз оснивање сопствених снага, док су Кина и Русија, кроз тестирања антисателитских система и развој оружја у свемиру, практично редефинисале свемир као потенцијални домен ратовања (Stojanović 2021, 434–442).

Промене у свемирским стратегијама великих сила након 2014. године јасно се уочавају кроз емпиријске показатеље

који потврђују убрзану милитаризацију и раст конкуренције у свемиру. Према подацима *Union of Concerned Scientists* (UCS) до 1. маја 2023. године, укупно је у орбити 7.560 активних сателита. Од тога, САД поседују 5.184 сателита, Кина 628, Русија 181, а остатак света 1.572. Већина сателита налази се у ниској Земљиној орбити (LEO), док су мањи број у МЕО, геостационарној орбити (GEO) и елиптичној орбити. САД држе доминантан удео у глобалној свемирској инфраструктури, са 247 војних, 167 владиних, 30 цивилних и 4.741 комерцијалним сателитима, што наглашава стратешки значај свемира за америчке интересе. Истовремено, Кина (157 војних, 492 комерцијалних) и Русија (110 војних) су значајно повећале своје свемирске капацитете, показујући интензивирање глобалне конкуренције у овом домену (OECD 2023).

Емпиријски докази милитаризације свемира огледају се и кроз низ инцидената који су променили перцепцију свемира као мирнодопске зоне: Кина је 2007. године спровела прво успешно анти-сателитско (ASAT) тестирање, уништивши сопствени метеоролошки сателит Fengyun-1C и створивши више од 3.000 фрагмената свемирског отпада (Office of the Secretary of Defense 2021). Као одговор и демонстрацију сопствених способности, САД су 2008. године у оквиру операције Burnt Frost обориле сопствени нефункционални сателит помоћу ракете SM-3, чиме су показале могућност прецизног деловања у орбити. Најновији пример сличних активности догодио се 2021. године, када је Русија тестирала анти-сателитско оружје уништивши сателит Cosmos 1408, чиме је створила више од 1.500 детектованих фрагмената и изазвала међународну осуду због угрожавања орбиталне безбедности (United Nations Office for Outer Space Affairs 2025). Ови догађаји представљају кључне емпиријске доказе да је свемир постао нова арена стратешке конкуренције између великих сила.

СВЕМИРСКА СТРАТЕГИЈА СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА

САД су водећа светска сила у свемиру, са доминантним улагањима, индустријском базом, научно-технолошким капацитетима и оперативним способностима. У 2023. години, комбиновани цивилно-војни буџет за свемир износио је преко 50 милијарди долара, од чега је 25,3 милијарди додељено НАСА, а 26,3 милијарди Свемирским снагама САД. Када се урачунају и други издаци, укључујући Националну канцеларију за извиђање свемира (*National Reconnaissance Office*, NRO), укупна америчка потрошња на свемир достигла је око 73 милијарде долара, што чини 63% свих светских државних свемирских буџета (Grackiewicz 2025).

Примарни циљ, истакнут у Националној стратегији одбране (*National Defense Strategy*, NDS), јесте постизање „мира кроз моћ” кроз одвраћање од конфликта и повећану припремљеност за рат. Стратегија одбране препознаје обнављање стратешке конкуренције, и чак предиспозиције за конфронтацију са Кином и Русијом, које САД виде као покушај обликовања света према ауторитарном моделу насупрот америчким демократским идеалима. Ова стратешка конкуренција проширила се и на свемир и сајбер-простор, класификујући их као оспораване и потенцијално ратне домене. Брзи технолошки напредак Кине и Русије повећава војну употребу свемира, укључујући велике податке, вештачку интелигенцију, аутономне системе, роботiku, хиперсонична оружја и биотехнологију, док повећана дигитална повезаност војске ствара додатну рањивост (U.S. Department of Defense 2022).

Америчке свемирске снаге су формално основане 20. децембра 2019. године као шести војни род, потонак Команде свемирских снага Ваздухопловства САД (*Air Force Space Command*) из 1982. године. Њени задаци укључују организацију, обуку и спремање за глобалне свемирске операције, заштиту и управљање војним сателитима,

навигацијом, комуникационим и извиђачким системима, праћење свемирског отпада и потенцијално офанзивне капацитете (U.S. Space Force 2025). Стратегија одбране свемира (*Defense Space Strategy*, DSS) из 2020. године дефинише циљеве Америчких свемирских снага: 1) изградњу свеобухватне војне предности у свемиру, интеграцију свемирских способности у националне и коалиционе операције; 2) обликовање стратешког окружења и 3) сарадњу са партнерима и индустријом (U.S. Department of Defense 2020).

Америчка стратешка предност у свемиру додатно је подржана комерцијалним сектором, посебно у комуникацијама (нпр. *Starlink*, *ViaSat*) и даљинском осматрању (нпр. *Maxar*, *Capella*), чиме се повећава број сателита које Пентагон може мобилисати у кризним ситуацијама (Elefteriu 2024, 15–16). Национална стратегија безбедности (*National Security Strategy*, NSS) посебно истиче претњу страних сателита и анти-сателитског оружја и обећава правовремени одговор. Реактивација Националног свемирског савета (*National Space Council*, NSpC) 2017. године нагласила је повећани фокус на одбрамбене и стратешке аспекте свемира (The White House 2022).

Стратешки документи јасно идентификују Русију и Кину као главне спољне претње и наглашавају потребу за одвраћањем и очувањем америчког преовлађујућег положаја у свемиру. Свемир је тако дефинисан као домен ратовања, у којем САД делују како би неутралисале способности конкурената и очувале глобални поредак под америчким вођством.

СВЕМИРСКА СТРАТЕГИЈА РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ

Руски свемирски програм је у опадању, посебно након инвазије на Украјину 2022, јер је тада престала сарадња са западним земљама које су раније плаћале Роскосмос за лансирање својих сателита и астронаута помоћу ракета

Soyuz, што је смањило приходе агенције (Pejović 2022). Русија свемир види првенствено кроз призму војне моћи, а капацитети су подређени стратешким ракетним снагама и потенцијалној офанзиви (Elefteriu 2024, 19–20).

Национална стратегија безбедности (Strategy of the National Security of the Russian Federation 2021) из 2021. и војна доктрина из 2014. године истичу свемир као домен одвраћања и стратешке конкуренције, при чему се САД и НАТО препознају као главни спољни изазови (The Military Doctrine of the Russian Federation 2014). Ваздушно-космичке снаге Руске Федерације (Воздушно-космические силы, ВКС), формиране 2015. године, обједињују свемирске, ваздухопловне и ракетне одбрамбене снаге, омогућавајући брже доношење одлука, праћење и заштиту критичних система, као и подршку ратним капацитетима Русије (Zolotukhina 2015).

ВКС се фокусира на одбрану од кинетичких, не-кинетичких, електронских и сајбер претњи, праћење свемирских објеката, одржавање комуникационих и обавештајних система, као и дуголинијску подршку ратним операцијама. Русија је тестирала анти-сателитско оружје и нове РПО сателите, чиме потврђује офанзивни потенцијал у свемиру, док искуство из Украјине показује да високо интензивни сукоби могу бити вођени чак и са инфериорношћу у свемиру (Elefteriu 2024, 21).

Укупно, руски приступ комбинује традиционалну милитаризацију свемира, офанзивне капацитете и ограничену ослоњеност на сопствену инфраструктуру, истовремено тражећи стратешку предност у односу на супериорније свемирске силе кроз селективно тестирање и приказивање нових технологија или система, те партнерство са Кином (22).

СВЕМИРСКА СТРАТЕГИЈА НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ КИНЕ

Кинески свемирски програм, иако иза САД, бележи снажан раст и један је од кључних стратешких приоритета Комунистичке партије Кине. Под лидерством Си Ђинпинга (*Xi Jinping*), „Кинески сан” и „Свемирски сан” дефинишу циљеве Кине да до 2045. постане водећа светска свемирска сила, са снажном подршком јавности и националним осећајем као „свемирске нације” (Pollpeter et al. 2015).

Службени документи дефинишу свемир као стратешки и војни домен, указујући на потребе Народноослободилачке армије да штити националне интересе, територијални суверенитет и електромагнетну сферу, док се развијају способности против потенцијалних претњи и у оквиру стратешке конкуренције са САД и другим државама. Концепт „информационизованих услова” означава дигитализовано ратно окружење интегрисано у војне операције (Ministry of National Defense of the People’s Republic of China 2025).

Од 2015. године, Народноослободилачка војска формирала је Стратешке снаге подршке (*Strategic Support Force, SSF*), која централизује свемирске, сајбер, електронске и психолошке капацитете, са оперативним јединицама попут Одељења за свемирске системе (*Space Systems Department, SSD*) и Одељења за мрежне системе (*Network Systems Department, NSD*), фокусираним на доминацију у свемиру и у сајбер простору. Стратешке снаге подршке управљају ЦАИРС системима (*CAISR systems*), раном детекцијом, ракетном одбраном и одржавају стратешку предност у информацијском надметању (Ministry of National Defense of the People’s Republic of China 2025).

Технолошки, Кина је затворила већи део јаза према САД, посебно у ракетној технологији, сателитској комуникацији и свемирској квантној комуникацији, док у мега-констелацијама остаје заостала али развија пројекте *GuoWang* и *G60*. GNSS систем *BeiDou*, заједно са системима

Earth Observation, јача и цивилне и војне капацитете, при чему је готово половина лансирања 2022. године била у сврху одбране (Elefteriu 2024, 17).

Кинески свемирски програм укључује и националну свемирску станицу, истраживања соларне енергије у свемиру, али највећи геополитички изазов представљају све јаче против-свемирске способности, које симултано унапређују технологију двоструке намене попут *Rendezvous* и *Proximity Operations (RPOs)*. Ове иницијативе потврђују стратешки, аутономни и високо интегрисани приступ Кине у свемиру, усмерен на очување националне безбедности, међународне конкуренције и пројекцију глобалног утицаја (18).

Табела 1: Компаративна анализа свемирских стратегија САД, Русије и Кине (2014–2024)

Елемент	САД	Русија	Кина
Политички оквир	Либерално-демократски систем, стратешко партнерство са савезницима кроз <i>Artemis Accords</i> ; улога приватног сектора (SpaceX, Blue Origin).	Централизована државна контрола; свемир као домен одвраћања и стратешке безбедности; фокус на војни сектор.	Ауторитарни модел под партијским вођством; свемир као део „Кинеског сна” и глобалног успона; планирано и дугорочно стратешко деловање.
Институционална структура	НАСА, Свемирске снаге САД (U.S. Space Force), Национална канцеларија за извиђање (НРО), Национални свемирски савет.	Роскосмос, Ваздушно-космичке снаге (ВКС), Министарство одбране.	Кинеска национална свемирска агенција (ЦНСА), Стратешке снаге подршке (ССФ).

<p>Главни циљеви</p>	<p>Очување технолошке и војне доминације, заштита инфраструктуре у свемиру, одвраћање конкурената.</p>	<p>Одржавање статуса велике силе кроз милитаризацију свемира, развој АСАТ система и партнерство са Кином.</p>	<p>Постати водећа светска свемирска сила до 2045, развој двоструке технологије и глобална пројекција моћи.</p>
<p>Карактер свемирске политике</p>	<p>Комбинација цивилне, комерцијалне и војне димензије; фокус на иновацијама и приватном сектору.</p>	<p>Примарно војно оријентисана, дефанзивна и реактивна; ограничена иновација због санкција.</p>	<p>Интегрисана и стратешки планирана; баланс цивилне и војне употребе; технонационалистички приступ.</p>
<p>Кључне иницијативе / пројекти</p>	<p><i>Артемис Програм, Старлинк, Space Force, Defense Space Strategy(2020).</i></p>	<p>АСАТ тестирања (Космос 1408), партнерство са Кином, фокус на одбрамбене сателите.</p>	<p><i>Tiangong</i> свемирска станица, <i>BeiDou</i> навигациони систем, пројекти <i>GuoWang i G60.</i></p>
<p>Приступ међународној сарадњи</p>	<p>Селективна сарадња са савезницима; обликовање норми кроз америчке стандарде.</p>	<p>Ограничена сарадња, фокус на билатералне односе са Кином и анти-НАТО реторику.</p>	<p>„Свемирска дипломатија” у оквиру иницијативе Појас и пут; ширење партнерстава у Азији, Африци и Латинској Америци.</p>

<p>Војно-безбедносна димензија</p>	<p>Свемир формално признат као домен ратовања; офанзивне и дефанзивне операције.</p>	<p>Фокус на одвраћање и дефанзивне капацитете; развој нових орбиталних оружја.</p>	<p>Интеграција свемира са сајбер и електронским доменом кроз ССФ; развој квантне комуникације.</p>
<p>Технолошки ниво</p>	<p>Најразвијенији глобално; доминација у броју сателита и иновацијама.</p>	<p>Ограничен напредак, зависност од старих система и делимично кинеске технологије.</p>	<p>Брз технолошки напредак, посебно у ракетним и комуникационим системима; смањење јаза према САД.</p>
<p>Стратешка оријентација</p>	<p>Хегемонистичка и превентивна; „мир кроз моћ”.</p>	<p>Дефанзивна, реактивна и милитаризована.</p>	<p>Дугорочна, проактивна и интегрисана са глобалним развојним циљевима.</p>

Извор: Ауторова обрада на основу података из UCS (2023), U.S. Department of Defense (2022), Ministarstva odbrane NR Kine (2023), The Military Doctrine of the Russian Federation (2014) и других наведених извора.

ЗАКЉУЧАК

Анализа периода од 2014. до 2024. године показује да су геополитичке тензије између САД, Русије и Кине дубоко обликовале свемирске стратегије, трансформишући свемир у арену стратешког надметања великих сила. Анексија Крима, украјинска криза која је кулминирала руском агресијом на

Украјину, јачање кинеског економског и војног потенцијала и раст мултиполарности створили су окружење у којем свемир постаје кључни инструмент пројекције моћи, одвраћања и очувања стратешке предности.

САД су комбинацијом цивилног сектора, приватних компанија и Америчких свемирских снага задржале технолошку и стратешку доминацију, док Русија, суочена са санкцијама и ограничењима, развија војни потенцијал и селективно тестира свемирске технологије, истовремено настојећи да негује партнерство са Кином ради обуздавања САД и очувања сопствене релевантности када је реч о свемиру. Кина кроз амбициозне пројекте, Стратешке снаге подршке и иновације у сателитској и квантној комуникацији смањује технолошки јаз јачајући свој глобални утицај који се прелива и на простор изван земље.

Студија потврђује да милитаризација свемира и развој националних капацитета креирају сложен, оспораван и потенцијално конфликтан простор. Астрополитика, заснована на реалистичкој парадигми и класичној геополитици, омогућава разумевање ривалства и пројекције моћи, али не објашњава у потпуности појаве спорадичне или намерне сарадње, попут партнерстава Русије и Кине или повремених облика сарадње САД и Русије, односно САД и Кине, у цивилним и научним програмима. Ово указује на теоријско ограничење приступа који смо заступали у раду, и потребу за интеграцијом комплементарних приступа за разумевање сложених међудржавних интеракција, односно испреплетаности сукоба и сарадње, у свемиру.

Прогностички, свемир ће у наредном периоду наставити да буде кључни геополитички домен, са растућом улогом технологија двоструке намене, комерцијалних констелација и мрежних капацитета за надзор, комуникацију и ракетну одбрану. Мултиполарни карактер глобалног поретка, улазак нових актера (приватног сектора, али и других актера попут Индије, Јапана, Европске уније и сл.) и наставак ривалства великих сила указују на потенцијалне нове тензије, али и

селективну сарадњу у управљању ресурсима и смањењу ризика од конфликта. Свемир ће остати зона стратешког надметања, али и простор који у великој мери обликује глобални поредак и безбедносне парадигме 21. века.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Agora Strategy. 2025. "Skyfall? The Geopolitics of a Contested, Congested, and Conflict-Prone Outer Space". *Agora Strategy*. Poslednji pristup 6. septembra 2025. <https://www.agora-strategy.com/post/skyfall-the-geopolitics-of-a-contested-congested-and-conflict-prone-outer-space>.
- Ajzenhamer, Vladimir. 2021. „Žodoverzum: kosmičko kloniranje klasične geopolitike”. *Međunarodni problemi* 73 (3): 535–556. DOI: 10.2298/medjp2103535a.
- Ali, Junaid, Ren Mu, and Muhammad Yaqub. 2025. "The Shifting Global Geo-Political Landscape: China, Russia and the US in a New Era of Competition". *TRAMES* 29 (79/74): 239–257. DOI: 10.3176/tr.2025.3.02.
- Arora, Lucy, Ken Davies, Phil Entwistle, and Jonathan Leader Maynard. 2025. "Geopolitical Competition in the International System". *UK Parliament*. March 4, 2025. <https://post.parliament.uk/geopolitical-competition-in-the-international-system/>.
- Bormann, Natalie, and Michael Sheehan. 2009. "Introduction". In *Securing Outer Space: International Relations Theory and the Politics of Space*, eds. Natalie Bormann and Michael Sheehan, 1–7. London: Routledge.
- Camargo, Aluísio Viveiros, and Marcello Corrêa de Souza. 2025. "Space, the New Geopolitical Arena: Satellites, Conflicts, and Space Situational Awareness". *Journal of the Americas* 7 (1): 225–247.
- Doboš, Bohumil. 2020. "Astropolitics: Yes, That Is Really a Thing". *Međunarodni problemi* 72 (1): 236–253. DOI: 10.2298/MEDJP2001236D.

- Dolman, Everett. 1999. "Geostrategy in the Space Age: An Astropolitical Analysis". *Journal of Strategic Studies* 22 (2–3): 83–106. DOI: 10.1080/01402399908437755.
- Dolman, Everett C. 2002. *Astropolitik: Classical Geopolitics in the Space Age*. Abingdon: Routledge.
- Elefteriu, Gabriel. 2024. *The Role of Space Power in Geopolitical Competition*. Council on Geostrategy, Geopolitics Programme Report no. GPPR01, January 2024. <https://www.geostrategy.org.uk/app/uploads/2024/02/The-role-of-space-power-in-geopolitical-competitionGPPR01.pdf>.
- Fard, Rebin. 2021. "Towards a new concept of constructivist geopolitics: Bridging classical and critical geopolitics". *Central European Journal of International & Security Studies* 15 (1): 26–57. DOI: 10.51870/CEJISS.A150102.
- Frackiewicz, Marcin. 2025. "U.S. Space Industry Blast-Off: Inside America's \$600B Space Boom and the Race to a \$1 Trillion Future". *TS2 Space*. September 2, 2025. <https://ts2.tech/en/u-s-space-industry-blast-off-inside-americas-600b-space-boom-and-the-race-to-a-1-trillion-future/>.
- Gabrighidze, Tekla. 2024. "The Militarization of Space: China and Russia vs. the United States". *Rondeli Foundation*. July 29, 2024. <https://gfsis.org/en/the-militarization-of-space-china-and-russia-vs-the-united-states/>.
- Ghuri, Aqsa. 2024. "Strategic Alliances in Space Exploration and Militarization: The New Frontier of Geopolitics". *Modern Diplomacy*. August 30, 2024. <https://moderndiplomacy.eu/2024/08/30/strategic-alliances-in-space-exploration-and-militarization-the-new-frontier-of-geopolitics/>.
- Gopinath, Gita, Pierre-Olivier Gourinchas, Andrea F. Presbitero, and Petia Topalova. 2025. "Changing Global Linkages: A New Cold War?" *Journal of International Economics* 153 (C). DOI: 10.1016/j.jinteco.2024.104042.
- Havercroft, Jonathan, and Raymond Duvall. 2009. "Critical Astropolitics: The Geopolitics of Space Control and the

- Transformation of State Sovereignty”. In *Securing Outer Space: International Relations Theory and the Politics of Space*, eds. Natalie Bormann and Michael Sheehan, 42–58. London: Routledge.
- Kopanja, Mihajlo. 2021. „Svemir kao geografski domen: prilog osnovama astropolitike”. *Međunarodni problemi* 73 (3): 401–431. DOI: 10.2298/MEDJP2103401K.
- Korać, Srđan. 2021. „Astropolitika: korak bliže *hi tech* imperijalizmu ili put ka međuzvezdanom procvatu?” *Međunarodni problemi* 73 (3): 511–533. DOI: 10.2298/MEDJP2103511K.
- Lupton, David E. 1998. “On Space Warfare”. Maxwell Air Force Base: Air University Press.
- Luttwak, Edward N. 1990. “From geopolitics to geo-economics: Logic of conflict, grammar of commerce”. *The National Interest* 20: 17–23.
- Mackinder, Halford J. 1904. “The Geographical Pivot of History”. *The Geographical Journal* 23 (4): 421–444.
- Mahan, Alfred Thayer. 1987. *The Influence of Sea Power Upon History, 1660–1783*. Dover Publications.
- Marshall, Tim. n.d. “The New Space Race: Astropolitics and Power in the 21st Century”. *Royal Museums Greenwich*. Poslednji pristup 6. septembra 2025. <https://www.rmg.co.uk/stories/space-astronomy/new-space-race-astropolitics-power-21st-century/>.
- Mearsheimer, John J. 2023. “Great power rivalries: The case for realism”. *Le Monde Diplomatique*. August 2, 2023. <https://mondediplo.com/2023/08/02great-powers>.
- Ministry of National Defense of the People’s Republic of China. 2025. “Defense Policy”. Poslednji pristup 6. septembra 2025. <https://eng.mod.gov.cn/xb/DefensePolicy/index.html>.
- Office of the Secretary of Defense. 2021. “Annual Report to Congress: Military and Security Developments Involving

- the People's Republic of China 2021". Washington, DC: U.S. Department of Defense.
- Pejović, Mario. 2022. „Ruska invazija na Ukrajinu utječe i na osvajanje svemira”. *Al Jazeera Balkans*. 28. mart 2022. <https://balkans.aljazeera.net/news/technology/2022/3/28/ruska-invazija-na-ukrajinu-utjece-na-osvajanje-svemira>.
- Pollpeter, Kevin, Eric Anderson, Jordan Wilson, and Fan Yang. 2015. *China Dream, Space Dream: China's Progress in Space Technologies and Implications for the United States*. A Report prepared for U.S.-China Economic and Security Review Commission. https://www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%20Dream%20Space%20Dream_Report.pdf.
- “Strategy of the National Security of the Russian Federation, decree No 400”. 2021. Approved by the President on July 2, 2021. https://rusmilsec.blog/wp-content/uploads/2021/08/nss_rf_2021_eng.pdf.
- Šekarić, Nevena. 2021. „Geoekonomija svemirskih energenata: evropska perspektiva”. *Međunarodni problemi* 73 (3): 455–475. DOI: 10.2298/MEDJP2103455S.
- Spykman, Nicholas. 1942. *America's Strategy in World Politics*. New York: Harcourt Brace & Company.
- Stojanović, Bogdan. 2021. “The Transformation of Outer Space into a Warfighting Domain in the 21st Century”. *Međunarodni problemi* 73 (3): 433–454. DOI: 10.2298/MEDJP2103433S.
- “The Military Doctrine of the Russian Federation”. 2014. Approved by the President on December 25, 2014. https://rusmilsec.blog/wp-content/uploads/2021/08/mildoc_rf_2014_eng.pdf.
- The Simons Foundation Canada. 2019. “Space Security Index 2019”. *The Simons Foundation Canada*. November 12, 2019. <https://www.thesimonsfoundation.ca/highlights/space-security-index-2019>.

- The White House. 2022. “National Security Strategy”. *The White House*. October 12, 2022. <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>.
- Tuathail, Gearóid Ó. 1999. “Understanding critical geopolitics: Geopolitics and risk society”. *The Journal of Strategic Studies* 22 (2–3): 107–124. DOI: 10.1080/01402399908437756.
- United Nations Office for Outer Space Affairs. 2025. *Space Debris Mitigation and Recent Anti-Satellite Test Impacts*. Vienna: UNOOSA.
- U.S. Department of Defense. 2020. “Defense Space Strategy Summary”. *U.S. Department of Defense*. June 17, 2020. https://media.defense.gov/2020/Jun/17/2002317391/-1/-1/1/2020_DEFENSE_SPACE_STRATEGY_SUMMARY.PDF.
- U.S. Department of Defense. 2022. “National Defense Strategy of the United States of America”. October 27, 2022. <https://media.defense.gov/2022/Oct/27/2003103845/-1/-1/1/2022-NATIONAL-DEFENSE-STRATEGY-NPR-MDR.pdf>.
- U.S. Space Force. 2025. *U.S. Space Force*. <https://www.spaceforce.mil/>.
- Wong, Pak Nung. 2021. *Techno-Geopolitics: US-China Tech War and the Practice of Digital Statecraft*. London: Routledge India.
- Zolotukhina, Elizabeth. 2015. “Russia’s New Aerospace Forces: Effective at Countering the Kremlin’s Key Perceived Threats?” *Centre for Geopolitics & Security in Realism Studies*. August 9, 2015. <https://cgsrs.org/files/files/file-1603544897.pdf>.

Milica Šljivančanin*

*Independent researcher, Belgrade***

FROM GEOPOLITICAL TO ASTROPOLITICAL TENSIONS: HOW ESCALATING RIVALRIES SHAPE THE SPACE STRATEGIES OF THE UNITED STATES, RUSSIA, AND CHINA

Resume

This paper analyzes the transformation of outer space from a domain of scientific exploration into a space of intense geopolitical competition among leading global powers. The aim of the study is to determine how heightened geopolitical tensions in the period from 2014 to 2024 have influenced the redefinition of the space strategies of the United States of America, the Russian Federation, and the People's Republic of China. Through a comparative analysis of the space strategies of these states, the paper addresses the question of how outer space is becoming an arena in which technological advancement, military power, and ideological influence intersect and compete. The research is based on a combination of geopolitical and astropolitical theoretical frameworks, applying the realist paradigm of international relations and a threefold methodological approach that includes comparative analysis, content analysis of official strategic documents, and theoretical–interpretative analysis. Particular attention is devoted to examining how space exploration technologies are becoming instruments of both soft and hard power, while the

* E-mail address: sljivancaninvmilica@gmail.com;
ORCID: 0009-0002-5194-9585.

** PhD Candidate, Faculty of Political Sciences, University of Belgrade.

boundary between their civilian and military use is gradually eroding. The results of the study indicate that although the United States continues to maintain a dominant position thanks to long-term investments and institutional infrastructure, the growing ambitions of China and Russia's attempts to revitalize its space programs signal a process of the multipolarization of space. In conclusion, outer space is emerging as one of the key arenas of future geopolitical conflicts, but also as a field for redefining international relations and security paradigms in the twenty-first century.

Keywords: geopolitics, astropolitics, realism, United States, Russia, China, strategies, militarization of space, global relations.

*** Овај рад је примљен 15. децембра 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 10. марта 2026. године.